بەرەو کۆنگرەیەک بۆ گۆرانی و مووزیکی کوردیمان

وریا ئەحمەد

ئێمەی هونەرمەندانی کورد بە گشتی و پسپۆڕانی گوتن (گۆرانی) و مووزیکیش بەتایبەتی، چەندین ساڵە بە دەست دەیان کێشە و گرفت و گرێکوێرەوە دەناڵێنین. هۆیەکەشی بە ڕای من نەبوونی پرەنسیپێک، یاسا، یان دەستوور و ڕێوڕەسمێکن کە بۆ ئەو کێشە و گرفتانە بێن بە چارەسەر و بۆ نەوەکانی نوێشمان ڕێنیشاندەر بن. نەوەی نوێ چ مووزیکژەنانی بەهرەمەند بن و چ دەنگخۆشی بلیمەت مافی خۆیانە بزانن. بۆ نموونە تامۆبۆ و مۆرکی کوردی لە مووزیک و گوتندا کامانەن و چۆن پێناسە دەکرێن و دەناسرێنەوە؟ ئەو هونەرمەندە لاوە مافی خۆیەتی بزانێت بۆ دانانی گۆرانییەک یان ئاوازێکی نوێ، دەبێ پشت بە کام جۆر لە «ڕەزم و مەقام و ئامێری مووزیک و مووزیکژەن و جۆری ئەداکردن و کادیری تۆمارکردن و مۆنتاژ و ئێفێکتەکان... تاد» ببەستێت، بۆ ئەوەی بەرهەمەکەی ئەو ڕەسەنایەتییە وەربگرێت؟

پێموایە تاکە دەسەڵات بۆ وەدیهێنانی ئەو مەبەستە، کۆنفرانسی مووزیک و دواتریش کۆنگرەی مووزیکە کە ئەویش دوای پێشکەشکردنی تۆژینەوەی تێروتەسەل و قووڵ و ورد و ئەکادیمی، لەلایەن کەسانی پسپۆڕی بواری گوتن و مووزیک بە تایبەتی ئەوانەی زووتر لەو بوارەدا دەستپێشخەری گونجاویان بۆ ئەو کێشە و گرفتانە هەبووە، بە مەبەستی چارەسەرکردن و بڕیار لەسەر وەرگرتنیان. هەر لەبەر نەبوونی ئەو دەستوورە، باری هونەری گوتن و مووزیکی کوردیمان، گەر وەک ئێستا بەردەوام بێت، دوور نییە لە داهاتوودا تووشی قەیران بێت! مەبەستم بوونی سیستەمێکی یاسایی داڕێژراوە، لەلایەن سەرجەم هونەرمەندانی (کورد)ەوە پەیڕەو بکرێت. نەبوونی ئەوە بۆتە هۆی ئەوەی هەر کەسە و بە هەوەسی خۆی گۆرانی و مووزیک بەرهەم بێنێت و بگرە لەوەش زیاتر زێدەڕۆیی بکەن. بۆ نموونە: «دزینی ئاوازی خەڵکی، نووسینی ئاوازی فۆلکلۆری و ڕەسەنی خۆمان بە ناوی خۆیانەوە، دووبارەکردنەوەی گۆرانییە ڕەسەنەکانی گۆرانیبێژە نەمرەکانمان، بەڵام مخابن بە سەقەتی، گۆڕینی تێکستی گۆرانییە فۆلکلۆرییەکان بە تێکستی نوێ، بەکارهێنانی هەندێ ڕەزمی بێگانە بە تایبەتی هی عارەبی، تۆمارکردنی گۆرانی بە یارمەتی مووزیکژەنانی بێگانە وەک ئەوەی کورد خۆی خاوەنی مووزیکژەن نەبێت!».

کێشەکە لەوەدایە منداڵ، کە پیاوی دوارۆژە، ڕەوایە گوێی بەو بەرهەمانە ئاو بدرێت؟ شایەنی باسە هەندێ لەو بەرهەمە نوێیانە (گەرچی لە ڕووی تامۆبۆ و مۆرکەوە) کوردیش نەبن، بەڵام ئاستێکی هونەری بەرزیان هەیە و هەندێ لەو گۆرانیبێژە لاوانە بەهرەمەندن و خاوەن هەم تەکنیک و هەم دەنگی شیرین و بەتامن. منداڵیش هۆشیاری ئەوەی نییە بزانێت ئەو بەرهەمانە لە ڕووی تامۆبۆ و ڕەسەنایەتییەوە کوردین، یان تورکی، یان فارسی، یان عارەبین، بۆیە من وای دەبینم نەوەیەک بەم جۆرە بەرهەمانە گۆش بکرێت، کاتێک پێدەگات هەر لە ناو بازنەی ئەو تامۆبۆ و مۆرکە نامۆیانەدا خول دەخواتەوە و سەری لێدەشێوێت. وای لێدێت نەزانێت ڕەسەنایەتی

گوتن و مووزیکی کوردیمان کامەیە، مخابن دەزگاکانی میدیای خۆشمان لەو بوارەدا ڕۆڵی هاندەر و یارمەتیدەری ئەو بەرهەمانەی سەرەوەن، ئەویش بە پەخشکردنیان، تەنیا لە پێناوی زۆرکردنی بینەر و لایەنگیر بۆ تەلەڤزیۆنەکان و پارتەکانیان. بە داخەوە وەک دەسکەوتێکی (حزبی) مامەڵەیان لەتەکدا دەکەن بێ ئەوەی گوێ بە مۆرک و تام و ڕەسەنایەتی و کولتووری نەتەوایەتیی خۆمان بدەن.

دەرمانی بنەڕەتی هەموو ئەو کێشە و گرفتانەی باسمان کردن و گەلێکی دیکەش هەر بەستنی کۆنگرەی مووزیکە. پێم باشە وەزارەتی ڕۆشنبیری بۆ ئەم مەبەستە، لیژنەیەکی کاتی لە هونەرمەندانی خاوەن ئەزموون و شارەزا پێکبهێنێت بۆ ئەوەی بتوانن کلێشەیەک (فۆرمێک) ئامادە بکەن وەک داوەتنامە، ئاراستەی پسپۆڕان و لێهاتووان و شارەزایانی لایەنە جیاجیاکانی هونەری گوتن و مووزیکی کوردیمانی بکەن. بە تایبەتی ئەوانەی زووتر بەرهەمی هونەرییان بە چاپ گەیاندووە، یاخود پێشکەش و ئامادە کردووە، بۆیە پێشنیار دەکەم ڕۆژی (١/١٠/٢٠٠٥) کە ڕۆژی جیهانی مووزیکە، هەر لە ئێستاوە دەستنیشان بکرێت، وەک ڕۆژی یەکەمی «کۆنفرانس یاخود کۆنگرەی مووزیکی کوردی». بۆ ئەوەی ئەو بەڕێزانەی داوەت دەکرێن، ماوەیەکی باشیان لەبەردەم بێت تا بتوانن بە وردی کار بۆ تۆژینەوەکان و بابەتەکانیان بکەن.

هونەرمەندانی بواری گوتن و مووزیکی عارەبی ساڵی (١٩٣٢) لە قاهیرە یەکەمین کۆنگرەیان بۆ مووزیکی خۆیان بەست. بەش بە حاڵی خۆم چەندین کۆپی ئەو تۆژینەوانەم لە ڕێگەی هونەرمەند «حوسێن ئەلقەدوری» یادی بەخێر، بەدەست گەیشتووە کە ساڵانی حەفتاکان و هەشتاکان لەلایەن پسپۆڕان و شارەزایانی مووزیک و گوتنەوە لە کۆنفرانس و کۆنگرەکانی دواتری تایبەت بە گوتن و مووزیکی عارەبییەوە ئامادە و پێشکەش کرابوون.

بۆیە ئەمڕۆ کاتی ئەوە هاتووە، لەژێر سێبەری حکوومەتی هەرێمی کوردستان و لەلایەن وەزارەتی ڕۆشنبیرییەوە پەلە لە سازدانی کۆنفرانس، یان کۆنگرەی گوتن و مووزیکی کوردیمان بکرێت. دەتوانین لە هەر چوار پارچەی کوردستان و هەموو کونج و کەلەبەرێکی ئەم جیهانە خەڵکانی پسپۆڕمان داوەت کەین، تا بە تۆژینەوە و لیکۆڵینەوە ئەکادیمییەکانیان کۆنفرانس، یان کۆنگرەی گوتن و مووزیکی کوردیمان بڕازێننەوە و دەوڵەمەند کەن و لە هەمان کاتیشدا چارەسەری گونجاو گەر بۆ هەموو کێشە و گرفتەکانیش نەبێت بۆ نەختێکیان بدۆزنەوە، لە بیرمان نەچێت هەموو کارێکیش هەر چەندە قورس و زەحمەت و ئەستەنگیش بێتە بەرچاو، هەر دەبێت بە هەنگاوی یەکەم دەست پێبکات.